

УДК 37.013: 613/614: [159.923.2]

ОКСАНА ДАНИСКО

(Полтава)

ІДЕЇ ТА ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ

Здійснено історико-педагогічний аналіз ідей та досвіду формування здорового способу життя особистості. Визначено джерела ідей зміцнення і збереження здоров'я дітей та молоді в історії педагогічної думки України. Розкрито педагогічні погляди В. Мономаха, Є. Славинецького, Ф. Прокоповича, Г. Сковороди, О. Духновича, П. Юркевича, М. Пирогова, К. Ушинського, О. Бутівського, Г. Ващенко, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін.

Ключові слова: *здоровий спосіб життя, особистість, вітчизняна педагогічна думка, виховання, здоров'я.*

У сучасних соціально-економічних умовах розвитку світової спільноти формування здорового способу життя особистості набуває пріоритетного значення. В умовах реформування освіти досліджувана проблема розглядається як необхідний складник виховання молодого покоління, головний чинник збереження й зміцнення здоров'я дітей та молоді, а отже, виступає одним із ключових напрямів випереджувальної державної освітньої політики. Необхідність обґрунтування нових підходів до формування здорового способу життя особистості зумовлює підвищену увагу до узагальнення прогресивного вітчизняного досвіду виховання здорового молодого покоління на засадах самобутніх педагогічних традицій.

Проблема формування здорового способу життя особистості в історії вітчизняної педагогічної думки досліджується в різних аспектах: вивчення унікального етнопедагогічного досвіду українців щодо збереження та зміцнення здоров'я особистості (В. Золочевський, Т. Дощенко, Є. Приступа, А. Окопний, Г. Приходько, М. Стельмахович, А. Цюсь, А. Чаговець В. Черній); обґрунтування теоретико-методичних аспектів використання вітчизняних традицій виховання здорової молоді у сучасній освітній практиці (В. Бобрицька, О. Ващенко, Т. Єрмакова, Н. Лисенко, С. Омельченко, О. Сущенко, Л. Сливка та ін.).

Узагальнення наукових праць указаних авторів переконує, що вивчення багатовікового досвіду українців щодо збереження і зміцнення здоров'я актуалізується в сучасних умовах консолідації громадянського суспільства, піднесення національної ідеї, звернення до унікальних витоків життєвої та педагогічної мудрості, а отже, потребує подальших наукових пошуків. *Мета нашої статті* – здійснити цілісний ретроспективний аналіз ідей та досвіду формування здорового способу життя особистості в історії вітчизняної педагогічної думки на основі народних виховних традицій та поглядів прогресивних педагогів.

Вивчення історико-педагогічної літератури засвідчує, що проблема формування фізично і духовно здорової особистості у вітчизняній педагогічній думці має глибоке історичне коріння. Народна мудрість, що сконцентрована в звичаях та обрядах, прислів'ях та приказках, привітаннях і побажаннях, казках, піснях, легендах, вважала здоров'я людини найбільшим скарбом і ставила його в один ряд із такими особистісними якостями, як духовність, розважливість, людяність, працелюбність, відвага, патріотизм. Важливу роль у вихованні здорового способу життя дитини український народ відводив батькам, які піклуються про її тілесне здоров'я, життєрадісність; навчають вправності, умінню взаємодіяти з природним середовищем і використовувати його для свого зміцнення; закладають основи громадської поведінки. Фізична досконалість у народних уявленнях посідала головне місце поряд з духовними, моральними та психічними якостями людини. Як указує С. Омельченко, «... здоров'я дитини, здоровий спосіб життя молоді історично визначилися як основа суспільного багатства та здоров'я всієї нації» [9, с. 77]. У такий спосіб у процесі історичного розвитку український народ створював систему збереження і зміцнення здоров'я, що передавалась із покоління в покоління і постійно вдосконалювалась як культурно-світоглядна цінність.

Наукові дослідження показали, що витоки педагогіки здоров'я були зафіксовані в історичних пам'ятках слов'янської культури – у державних документах, літописах, повчаннях, релігійних настановах, пізніше – у педагогічних працях. Зокрема, в перекладених педагогічних трактатах Іоана Златоуста (бл. 344-407 рр.) «Ізмаград», «Златоструй», «Бджола», що поширились в Київській Русі в період IX-XI ст., виховний ідеал постає як особистість високоморальна, цнотлива, звільнена від шкідливих звичок (лихослів'я, пияцтво, надмірність у всьому, марнославство), як така, що має потребу в самовихованні та духовному сходженні.

У «Повчанні Володимира Мономаха дітям» (бл. 1117 р.) ці ідеї були закріплені на рівні закону. Правитель акцентував увагу на необхідності виховання людини як єдності духовного та тілесного начал, які необхідно розвивати, удосконалювати на шляху до праведного життя за правилами християнської етики: «Старших шануйте, як батька, а молодших, як братів, брехні остерігайтесь, і пияцтва, і облуди, від того душа гине і тіло» [11]. Варто відзначити провідну роль батьків в організації виховного процесу, яку підкреслювали давньоукраїнські мислителі.

Власна система формування здорового способу життя існувала і в запорізьких козаків. Як слушно зауважує В. Золочевський, «... козацька педагогіка як невід'ємна складова української народної педагогіки систематизувала в собі вироблені віками та адаптовані з часом традиції виховання тіла і духу молоді на глибинних цінностях православної віри» [6, с. 45]. При цьому необхідно зазначити, що, опікуючись духовним розвитком особистості, українське козацтво створило унікальну систему тіловиховання. Лицарі українського степу в процесі підготовки молоді широко використовували природні чинники для загартування; психофізичні та тренувальні вправи, випробування й змагання (їзда верхи, веслування та керування човном, володіння списом, шаблею, технікою самооборони), елементи яких згодом органічно вплелися в народні танці та рухливі ігри. Варто наголосити, що фізичне гартування молоді відбувалося в органічній єдності з інтелектуальним та моральним розвитком, адже козакові в екстремальних умовах були необхідні кмітливість, спостережливість, швидкість реакції, що поєднувалися з героїзмом, подвижництвом у праці та в бою заради рідної землі. Фізична досконалість, гострота розуму, висока духовність, міцне здоров'я стала віднині якісними ознаками національної української вдачі.

Окреслені риси українського характеру були предметом виховання у січових та братських школах. Зокрема, в школах при кошах тілесне і психофізичне загартування дітей та підлітків було складовою частиною цілісної системи ідейно-морального, емоційно-естетичного та військово-спортивного виховання [15]. У перших спудейських братствах у вільний від занять час та під час літніх вакацій улаштовувались «ігрища» (змагання з бігу, стрибків, плавання, боротьби) та «забави» (народні рухливі ігри і вправи) [5, с. 341].

У добу українського Відродження у практиці навчальних закладів різних типів використовували надбання європейської педагогіки. Поряд із цим підкреслимо, що українська педагогічна думка означеного періоду щодо формування здорового способу життя дітей та молоді характеризувалась і самостійними пошуками. Зокрема, викладач Києво-Могилянської академії Ф. Прокопович (1681-1736 рр.), писав: «... людина складається з душі й тіла, і щоб бути щасливою, необхідно тримати їх в гарному стані. А тому вона має бути розумною, високоморальною і тілесно здоровою» [1, с. 21]. При цьому педагог підкреслював, що розумовий, моральний і фізичний розвиток у їх гармонійному співвідношенні є показником зовнішньої і внутрішньої краси людини.

Як визначено в ході наукового узагальнення, значна роль у формуванні української світоглядної традиції щодо виховання здорової особистості належить вітчизняному мислителю, педагогу доби Просвітництва Г. Сковороді (1722-1794 рр.). Філософ розробляв питання формування «істинної людини» у контексті вчення про дві натури людини «дух і плоть, серце й тіло» [12, с. 365]. Основними завданнями виховного процесу педагог уважав усебічний розвиток особистості на засадах природо- та культуровідповідності, збереження і зміцнення морального, фізичного, психічного здоров'я дитини; здатної до свідомого вибору у різноманітних життєвих ситуаціях [3, с. 47].

Ідеї виховання щасливих і корисних суспільству громадян у другій половині XVIII – на початку XIX століть простежуються і в педагогічних поглядах представників прогресивної громадськості на теренах Західної України. Зокрема, О. Духнович (1803-1865 рр.) мету виховання вбачав у формуванні «духовного та тілесного блаженства». Засобом гармонійного розвитку людини педагог уважав працю, оскільки вона «сили зміцнює» і «розум розвиває» [4,

с. 45]. Він узагальнив поради для батьків щодо гігієнічних основ догляду за дитиною; розробив систему фізичних вправ для дітей дошкільного та шкільного віку (біг, стрибки, танці, рухливі ігри, елементи боротьби, катання на ковзанах, екскурсії в поле та ліс, трудові доручення (копання землі, саджання квітів тощо) та обґрунтував вимогу їх диференційованого використання з метою зміцнення здоров'я молодого покоління.

Не менш важливою у розвитку теорії формування здорової особистості є педагогічна спадщина І. Ставровського (1822-1887 рр.). У підручнику «Педагогія» (1846 р.) він розглядав виховання людини як процес розвитку тілесних та духовних сил для подальшого щасливого життя. Ми погоджуємося з думкою сучасного дослідника А. Окопного про те, що «... фундаментом гармонійного виховання людини педагог визначав здоров'я людини, що досягається цілеспрямованим процесом фізичного виховання» [8, с. 181-182].

Вагомим показником узгодженості сутнісних сил особистості, найвищим рівнем її духовно-морального розвитку визначав духовне здоров'я П. Юркевич (1826-1874 рр.). «Радість або світлий настрій духу в сьогоднішній, надія в майбутньому, блаженство у вічності – стани, невіддільні від моральної діяльності», – говорив педагог [17, с. 172].

Таким чином, до середини XIX століття у вітчизняній педагогічній думці склалися традиції формування здорового покоління. Втім, як слушно зауважує А. Чаговець, окремі дослідження та розробки не були узгоджені між собою, не уявляли цілісної наукової системи [16, с. 34].

Результати вивчених історичних джерел дозволяють констатувати, що період 50-70-х рр. XIX ст. став часом наукової постановки проблеми формування здорового способу життя молодого покоління. Все більшого суспільного визнання набувало розуміння того, що в нових історичних і соціально-економічних умовах вирішальне значення в справі охорони здоров'я населення має надаватися профілактиці захворювань медичними та гігієнічними засобами.

Активним прихильником профілактичного напрямку був М. Пирогов (1810-1881 рр.). Педагог обстоював ідею про необхідність медико-педагогічної освіти з метою «збереження народного здоров'я». Він рекомендував медичному товариству встановити тісний зв'язок зі школою і «з'єднати освіту фельдшерів з освітою вчителів» [13, с. 436].

Обстоюючи принцип народності, на засадах антропологічного підходу до проблеми, що розглядається, звертався К. Ушинський (1823-1870 рр.). Ученому належить авторство поняття «здорова педагогіка», під яким розумів комплекс виховних заходів із попередження негативних впливів на загальний стан здоров'я дітей. До несприятливих факторів педагог відносив навчальне перевантаження, малорухомий спосіб життя, недотримання гігієнічних норм навчання, харчування, одягу та відпочинку, відсутність медичного контролю в навчальних закладах.

Таким чином, протягом 50-70-х рр. XIX століття педагогічна сутність питання розглядалася в зв'язку з дошкільним, початковим та сімейним вихованням дітей: догляд за новонародженими, загартування; забезпечення раціонального режиму дня; гігієни побуту, харчування, тіла; залучення дітей до організованої рухової активності.

Певні зміни в системі поглядів на проблему здоров'я дітей та молоді відбулися протягом 80-90-х рр. XIX ст. Пошуки шляхів покращення соціально-економічного устрою країни в цей період зумовили нове державне замовлення на

виховання особистості, здатної приносити користь Вітчизні. Зміна освітньої парадигми, що відбулася тоді, відобразилась і на еволюції ідей формування здорового способу життя дітей та молоді.

У цей час обґрунтування проблеми зміцнення здоров'я учнівської молоді засобами фізичної культури на науковому рівні розробляли вітчизняні педагоги О. Бутовський, В. Горіневський, В. Крамаренко. У результаті їхніх творчих пошуків було визначено зміст, завдання, принципи та методи оздоровлення учнівської молоді. Зокрема, О. Бутовський (1838-1917 рр.) розглядав здоров'я людини як умову її повноцінного розвитку і як вияв особистої культури, що формується в процесі інтеграції фізичного, інтелектуального, морального виховання індивіда.

Поряд із цим, результати вивчення науково-методичної літератури досліджуваного періоду дозволяють стверджувати, що в цей час на державному рівні розроблялися питання узгодження санітарно-гігієнічних вимог (освітлення, провітрюваності, наповнюваності класів; забезпечення харчування дітей протягом дня), впроваджувалися заходи з профілактики захворювань, відкривались оздоровчі заклади. Ці позитивні зміни у ставленні уряду до проблеми здоров'я покоління молоді наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. були зумовлені загостренням соціально-політичної та економічної ситуації в країні.

У перші десятиліття ХХ сторіччя науковцями було виявлено вплив навколишнього середовища на здоров'я людини і доведено їх взаємозв'язок із такими факторами, як рівень рухової активності, ритмічність діяльності та відпочинку, режим харчування, вміння протидіяти негативним впливам. Водночас необхідно підкреслити, що в освітньому просторі періоду, який розглядається, проблема формування здорового способу життя особистості відображалась у категоріях «виховання», «здоров'я», «спосіб життя» без їх науково-інтегративного узагальнення. Як указував І. Павлов (1903 р.): «... на жаль, ми досі не маємо суто наукового терміна для позначення цього основного принципу організму – внутрішньої і зовнішньої його врівноваженості» [10, с. 26].

У період становлення радянської педагогіки виховним ідеалом виступав громадянин-трудівник, будівельник і захисник нового суспільного ладу. В контексті такого підходу здоров'я дітей та молоді розглядалось як необхідна умова й засіб виконання фізичної та суспільно-корисної праці. Це сприяло піднесенню фізичного виховання до рівня фізичної культури особистості, що включала (окрім тілесних вправ та різних видів спорту) сферу суспільної та індивідуальної гігієни, правильний режим трудової діяльності й відпочинку, використання природних сил з метою зміцнення організму.

Ідея найяскравіше виявилася у творчості видатного вітчизняного педагога А. Макаренка (1888-1939 рр.). У межах педагогічного експерименту в колонії імені Ф. Держинського з метою загартування волі і характеру вихованців педагог-новатор використовував природні чинники, правильний режим харчування, суспільно корисну працю, фізичні вправи та спорт (гімнастика, акробатика, волейбол, футбол, теніс, стрільба, лижні перегони, спортивні та туристичні змагання).

Значний унесок у розробку теорії виховання здорової особистості здійснив Г. Ващенко (1878-1967 рр.). У праці «Тіловиховання як засіб виховання волі і характеру» [2] педагог обстоював думку про те, що в процесі гармонійного розвитку особистості важливо формувати фізично здорову, національно свідому молодь, здатну служити Богові й Батьківщині. До важливих якостей

людини, що складають духовний ідеал особистості, Г. Ващенко відносив розвинені інтелектуальні здібності, міцні моральні переконання, бадьорість та життєрадісність, естетичне сприйняття світу, тілесну вправність, навички відповідальної поведінки. При цьому він наголошував на необхідності їх цілеспрямованого виховання та самовиховання. Підкреслимо, що Г. Ващенко відобразив глибоко національну гуманістичну традицію формування здорового способу життя молодого покоління. Поряд із цим варто відзначити, що проблема формування здорового способу життя ще не була виокремлена як об'єкт цілеспрямованих науково-педагогічних досліджень.

Періодом постановки проблеми на науковому рівні є 50-60-і рр. XX ст. У цей час на рівні державних документів орієнтиром виховання визначалася людина, яка гармонійно поєднує «... духовне багатство, моральну чистоту і фізичну досконалість» [7, с. 201]. Водночас спостерігається інтеграція представників різних наукових галузей (педагогіки, медицини, гігієни, анатомії, фізіології, психології) щодо розробки проблеми зміцнення здоров'я учнівської молоді. У результаті об'єктом аналізу вчених стали причини та механізми захворювань, анатоно-фізіологічні особливості організму людини, вплив на нього психічних навантажень, роль фізичної активності та загартування у забезпеченні його функціонування. Ці наукові пошуки позитивно відобразились у шкільній практиці.

На хвилі суспільно-наукового підйому в цей період сформувалася нова педагогічна концепція, що втілилася в освітній практиці вітчизняного педагога-новатора В. Сухомлинського (1917-1970 рр.). Його гуманістична педагогічна система повністю підпорядкована ідеї формування фізично та духовно здорової, активної особистості. Педагог був переконаний, що духовний світ дитини, її розумовий розвиток, ставлення до життя визначається рівнем фізичного здоров'я: «Добре, міцне здоров'я, відчуття повноти, невичерпності фізичних сил – дуже важлива умова життєрадісного світосприймання, оптимізму, готовності долати труднощі. Духовне життя дитини – її інтелектуальний розвиток, мислення, пам'ять, увага, гра, почуття, воля – великою мірою залежить від її фізичних сил» [14, с. 105]. Збереження і примноження сутнісних сил дітей та підлітків В. Сухомлинський визначав чи не найпершим обов'язком батьків та педагогів. Відзначимо, що висловлені положення, які випереджали свій час, і нині не втрачають актуальності.

Отже, узагальнюючи дані науково-педагогічних джерел, можна зробити висновок, що у вітчизняній педагогічній думці проблема зміцнення і збереження здоров'я людини має глибоке коріння. У народній педагогіці, козацькій системі виховання, поглядах педагогів, просвітителів, учених, громадських діячів викристалізувалось уявлення про здоров'я як компонент людського щастя, запоруку успішної життєдіяльності, найвищу індивідуальну і суспільну цінність. Ці прогресивні ідеї заклали основу для подальшого наукового становлення методолого-теоретичних засад проблеми формування здорового способу життя особистості.

До найбільш актуальних і пріоритетних напрямів подальшого наукового вивчення проблеми відносимо удосконалення шляхів популяризації та впровадження нагромадженого самобутнього педагогічного досвіду виховання здорового покоління в новітніх умовах реформування освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Быкова Н. Г.* Формирование культуры здорового образа жизни детей старшего дошкольного возраста в дошкольном образовательном учреждении «открытого» типа : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / *Наталья Григорьевна Быкова*. – Ставрополь, 2005. – 182 с.
2. *Ващенко Г.* Тіловиховання як засіб виховання волі і характеру / *Григорій Ващенко*. – Львів : Українські технології, 2001. – 56 с.
3. *Год Б. В.* Особливості формування «істинної» людини в філософсько-педагогічній спадщині Г. Сковороди / *Б. В. Год* // Гуманізація навчально-виховного процесу : наук. вісн. Слов'янського пед. ун-ту. – 2009. – Випуск XLVII. – № 47. – С. 146-150.
4. *Духнович О. В.* Про шкільний порядок // Народна педагогія про загальні правила наставлення // *О. В. Духнович* / Педагогіка : хрестоматія / [передм. та укл. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко]. – К. : Знання-Прес, 2003. – С. 42-46.
5. *Золочевський В. В.* Творче застосування вітчизняного педагогічного досвіду організації фізкультурно-масової роботи зі студентською молоддю / *В. В. Золочевський* // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – Запоріжжя. – 2010. – № 9 (62). – С. 340-346.
6. *Золочевський В. В.* Українська козацька педагогіка про фізичне виховання й загартування особистості / *В. В. Золочевський* // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – 2008. – Вип. 28. – С. 44-49.
7. Керівні матеріали про школу / [під ред. *Бабич С. В.*]. – К. : Радянська школа, 1962. – 387 с.
8. *Окопний А. М.* Фізичне виховання в спадщині вітчизняних педагогів (друга половина XIX – перша половина XX століття) : дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 – «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / *Окопний Андрій Михайлович*; Львів. держ. ін-т. фіз. культ. – Львів, 2001. – 197 с.
9. *Омельченко С. В.* Теоретичні та методичні основи взаємодії соціальних інститутів суспільства в формуванні здорового способу життя учнів загальноосвітніх навчальних закладів : дис. ... д. пед. н. : 13.00.05 / *Світлана Миколаївна Омельченко*. – Луганськ, 2008. – 433 с.
10. *Павлов И. П.* Двадцатилетний опыт объективного изучения высшей нервной деятельности / *И. П. Павлов* // Полное собр. соч. : в 6 т. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1951. – Т. 3. – Кн. 1. – С. 26.
11. Повчання [Володимира Мономаха за Лаврентіївським списком] [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/rvlyar/yar09.htm>. – Заголовок з екрану.
12. *Сковорода Г.* Листи до Якова Правицького / *Г. Сковорода*. – Твори у 2-х т. – Т. 2. : Трактати. Діалоги. Притчі. Переклади. Листи / [Укр. наук. ін-т Гарвардського ун-ту, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН Укр.]. – К. : Обереги, 1994. – С. 360-375.
13. *Страшун И.* Пирговское общество, съезды / *И. Страшун* // Большая медицинская энциклопедия : в 35 т. [под ред. А. Н. Бакулева] : 2-е изд. – Т. 24. – М. : Большая рос. энцикл., 1962. – С. 463.
14. *Сухомлинський В. О.* Здоров'я, здоров'я і ще раз здоров'я / *В. О. Сухомлинський* // Вибр. тв. : у 5 т. – Т. 1. – К. : Рад. шк., 1976. – С. 103-111.
15. Українська козацька педагогіка. Концепція [електронний ресурс] / Ю. Д. Руденко, М. Г. Стельмахович, Г. В. Біленька [та ін.]. – Режим доступу: <http://budzakkozak.webstolica.ru/kozacka-pedagogka/dokumenty-mnsterstva/ukrainska-kozacka-pedagogka-konceptija/> – Заголовок з екрану.
16. *Чаговець А. І.* Проблема формування здорового способу життя дітей дошкільного віку у вітчизняній педагогіці (друга половина XX століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. / *Чаговець Алла Іванівна*. – Х., 2007. – 209 с.
17. *Юркевич П. Д.* Философские произведения / *П. Д. Юркевич* / [под ред. Н. А. Чистякова]. – М. : Правда, 1990. – 670 с.

ОКСАНА ДАНИСКО

ІДЕИ И ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ
В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ПЕДАГОГИКЕ

Представлен историко-педагогический анализ идей и опыта формирования здорового образа жизни личности. Определены источники идей укрепления и сохранения здоровья детей и молодежи в истории педагогической мысли Украины, раскрыты педагогические взгляды В. Мономаха, Е. Славинецкого, Ф. Прокоповича, Г. Сковороды,

А. Духновича, П. Юркевича, Н. Пирогова, К. Ушинского, А. Бутовского, Г. Ващенко, А. Макаренко, В. Сухомлинского и др.

Ключевые слова: *здоровый образ жизни, личность, отечественная педагогическая мысль, воспитание, здоровье.*

OKSANA DANYSKO

IDEAS AND EXPERIENCE OF HEALTHY WAY OF LIFE FORMATION IN THE DOMESTIC PEDAGOGICAL THINKING

One of the most actual strategic tasks for the Ukrainian state in modern conditions, to our mind, is the upbringing of healthy nation. Its implementation, surely, is entrusted to the system of education, as today we are catastrophically lack of knowledge of innovative character, which will help the rising generation successfully socialize and to be in harmony with visual environment. The necessity of grounding the new approaches to personality's healthy way of life formation predetermines advanced attention to generalization of progressive domestic experience of healthy rising generation upbringing on the basis of original pedagogical traditions.

The analysis of Ukrainian centuries-old experience of health maintenance and strengthening actualize in the modern conditions of civil society consolidation, national idea growth, an appeal to the unique sources of vital and pedagogical wisdom, and therefore, requires further scientific researches. The aim of the article is to realise the integral retrospective analysis of ideas and experience of personality's healthy way of life formation in the history of domestic pedagogical thinking on the basis of folk upbringing traditions and views of progressive teachers.

In the article the sources of ideas of children and young people health strengthening and maintenance in history of Ukrainian pedagogical thinking are defined. The experience of ethnopedagogics on upbringing the healthy rising generation is analysed, the educational ideal of healthy Ukrainian – strong and adroit, physically and emotionally robust family man, worker, citizen, defender of Homeland is generalized. Physical perfection, sharp mind, high spirituality, emotional firmness became the high-quality features of national Ukrainian character.

The contribution of domestic thinkers and teachers to development of scientific and theoretical bases of the marked problem is found out. The pedagogical views of the Ukrainian thinkers and teachers are grounded, such as: V. Monomach, Y. Slavynetskiy, F. Prokopovych, H. Skovoroda, O. Dukhnovych, I. Stavrovskii, P. Yurkevych, N. Pyrogov, K. Ushynskii, O. Butovskii, H. Vaschenko, A. Makarenko, V. Sukhomlynskii and others.

It is mentioned that in historical and pedagogical retrospective view the problem of personality's healthy way of life formation is inseparably related to development of the system of education and upbringing and with formation of educational establishments (family, school, society).

Summarizing the scientific-pedagogical sources information allowed to draw a conclusion that in folk pedagogics, cossack system of upbringing, views of teachers, enlighteners, scientists, public figures crystallized a picture of health as a component of human happiness, mortgage of successful vital activity, individual and public values. These progressive ideas became fundamental in the process of the further scientific formation of methodological and theoretical bases of problem of personality's healthy way of life formation.

Keywords: *healthy way of life, personality, domestic pedagogical thinking, upbringing, health.*

Одержано 14.10.2014, рекомендовано до друку 20.10.2014.